

NEOBJASNĚNÉ ZÁHADY 2. SVĚTOVÉ VÁLKY

Michael Fitzgerald

Copyright © Arcturus Holdings Limited

Translation © Pavel Dufek, 2020

Fotografie © Getty Images

Copyright © ALPRESS, s. r. o.

Všechna práva vyhrazena.

Žádnou část knihy není dovoleno užít
nebo jakýmkoli způsobem reprodukovat bez písemného
souhlasu držitele práv, s výjimkou krátkých citací
nebo odkazů, které tvoří součást kritického hodnocení.

Z anglického originálu

Unsolved Mysteries of World War II

přeložil Pavel Dufek

Redakční úprava Lukáš Foldyna

Vydalo nakladatelství Alpress, s. r. o., Frýdek-Místek,

Grafická úprava obálky Tomáš Řízek

v edici Klokán, 2020

shop@alpress.cz

Vydání první

ISBN 978-80-7633-284-3

Úvod

Druhá světová válka patří k nejlépe zdokumentovaným obdobím dějin lidstva. Od té doby se otevřely tajné archivy a vrhly nové světlo na dosud nejasné události. Testování DNA dnes umožňuje spolehlivě určit i neúplné ostatky, a tak neznámých faktů o tomto konfliktu od osmdesátých let značně ubylo.

Navzdory rozsáhlým vědomostem o daném období je mnoho epizod stále dost nejasných. Značné množství těchto záhad zůstává hádankou, kdežto v jiných případech nyní existuje pravděpodobné vysvětlení.

Kniha *Neobjasněné záhady 2. světové války* se zabývá širokou škálou témat. Například: Letěla německá pilotka do New Yorku a Michiganu? A proč po skončení války zmizela na dva měsíce dvojice německých ponorek – než se potom vzdaly Argentině?

Další příhoda, nastražení bomby v mnichovské pivnici v roce 1939, podnítila rozmanité teorie o spiknutí. Kniha tento příběh rozplétá, odlišuje fakta od mýtů, propagandy a vyložených smyšlenek a podává nejvěrohodnější vysvětlení nezdařeného pokusu zavraždit Hitlera.

Dílo zkoumá příběhy z Británie, Ameriky, Ruska, Francie, Německa, Itálie, severní Afriky a Japonska. Přitom rozebírá

několik případů záhadného úmrtí a případného přežití různých lidí, mezi nimi Hitlera a Bormanna.

V rámci špionáže během války vypustili Spojenci i mocnosti Osy značné množství dezinformací. Nepochopitelnou záhadou zůstává „Velsenská aféra“, kdy byla v závěrečné fázi války zavražděna řada holandských odbojářů. Stále není jasné, zda je pozabíjeli nacisté, kolaboranti, nebo holandští antikomunisté. Policistům, kteří se vraždy pokoušeli vyšetřit, kdosi vyhrožoval smrtí.

V souvislosti s bitvou o Los Angeles byla vyvinuta značná vojenská činnost vůči domnělým japonským letadlům. Teorie, že Los Angeles napadly nepřátelské letouny, byla dávno vyvrácena, ale pravý charakter akcí zůstává nejistý.

V druhé světové válce se rabovalo v rozsáhlém měřítku a dodnes se neví, kde se mnoho „ztracených pokladů“ nachází. Na konci války zmizela například proslulá Jantarová komnata, kterou pruský král daroval Petru Velikému. Zničilo ji bombardování a dělostřelecká palba, ukradli nacisté, nebo odvezli Rusové? Známo není ani to, kde se nachází nacistická „krvavá zástava“ a Hitlerův glóbus – který zvěčnil Charlie Chaplin ve filmu *Diktátor*. Nacistické zásoby zlata, uložené v Říšské bance, ukořistili různí lidé a skupiny, mimo jiné SS, Rudá armáda a americké vojsko. Jejich současný výskyt je rovněž záhadou.

Světovým veletrhem otřásla v roce 1940 tajuplná exploze, při níž zahynuli dva policisté. Nikdy se uspokojivě neprokázalo, kdo vlastně bombu nastražil.

Mezi vojenskými záhadami nechybí nečekané selhání francouzské armády v roce 1940, neuskutečněný postup německých tanků směrem k Dunkerquu a nedostatečná ochrana americké tichomořské floty v Pearl Harboru a komunikace s ní.

Kniha *Neobjasněné záhady 2. světové války* pojednává o těchto a mnoha dalších tajemstvích války. Dobře známý je Hessův let do Británie, stejně jako smrt herce Leslieho

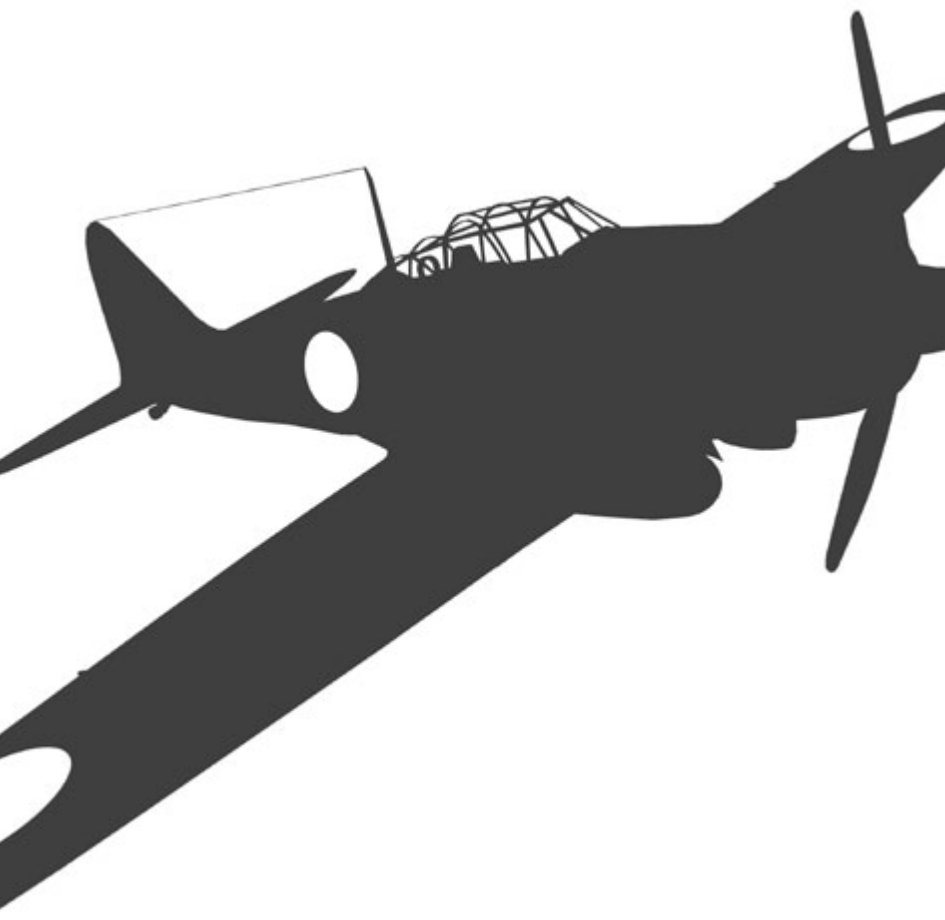

Hitler v Měšťanské pivnici v Mnichově roku 1938. Za ním Blutfahne („krvavá zástava“), kterou třímá Jakob Grimminger, jeho zvláštní doprovod. V roce 1944 prapor zmizel a už se nenašel.

Howarda v civilním letadle, které sestřelily stíhačky luftwaffe. Jiné epizody z publikace tolik známé nejsou. Vedle mnoha velmi významných událostí líčí i menší válečné příhody. Stále zůstává nezodpovězeno hodně otázek, které druhá světová válka přinesla. V některých případech existuje pravděpodobné vysvětlení, zato jiná tajemství nebyla nikdy odhalena. Pravdu o nich se zřejmě nikdy nedozvíme.

1. kapitola

Bitva o Los Angeles

Podivná bitva o Los Angeles se odehrála 24. a 25. února 1942. Výklady se strašně různí. Udála se necelé tři měsíce po japonském útoku na Pearl Harbor a pouhý den potom, co japonská ponorka *I-17* bombardovala Ellwood. Nejprve lidi napadlo, že Japonci podnikli ze svého území nálet, avšak tuto domněnku záhy vyloučil ministr námořnictva.

V noci z 24. na 25. února se rozezněly sirény leteckého poplachu. Hlídky na hláskách oznámily nálet a bylo nařízeno úplné zatemnění oblasti. Ve 3.16 v noci se 37. pobřežní dělostřelecká brigáda rozhodla zahájit na neidentifikované předměty palbu z kulometů náboji ráže 12,71 mm a protiletadlovými granáty o hmotnosti 5,8 kg. Pohotovost měli také piloti, letadla však nevzlétla. Střelba trvala do 4.14 hodin, kdy se ozval signál oznamující konec leteckého poplachu, a zatemnění bylo zrušeno v 7.21.

Ostřelování poškodilo budovy a vozidla a pět lidí přišlo o život – dva následkem srdečního záchvatu způsobeného stresem z válečného stavu a tři při autonehodách. Již pár hodin po ukončení domnělého přepadu ministr námořnictva na krátké tiskové besedě připsal příhodu „válečné nervozitě“. Generál George C. Marshall hovořil o možnosti, že byly nasazeny dopravní letouny jako součást taktiky psychologické války.

Zato tisk se nevzdal podezíravosti. Spekulovalo se, že utajené japonské útoky zaskočily nepřipravené americké orgány a ty se nyní snaží zastírat svou neschopnost. Vyrojily se fámy o skrytých základnách v Mexiku a o japonských

ponorkách u amerického pobřeží vybavených zbraněmi s velkým dosahem. Jiná teorie nařkla vládu, že to celé zinscenovala úmyslně, aby si ospravedlnila přesunutí průmyslových objektů z pobřežních oblastí dál do vnitrozemí.

Člen Kongresu za Santa Monicu Leland Ford požadoval, aby Kongres událost důkladně vyšetřil, a to slovy:

Žádné z dosavadních vysvětlení událost nevyřadilo z kategorie „naprosté mystifikace“... nejednalo se ani o cvičný nálet, ani o takový, který by měl nahnat strach dvěma milionům lidí, o mylný cíl náletu, ani o útok, jenž měl položit politický základ k odstranění válečného průmyslu z jižní Kalifornie.

Jeho požadavek nepadl na úrodnou půdu a události zůstaly záhadou a předmětem spekulací a konspiračních teorií.

Továrna firmy North American Aviation v Inglewoodu nedaleko Los Angeles roku 1942 vystupňovala výrobu Mustangů P-51, které měly čelit nepřátelským letounům.

ÚTOK NA ELLWOOD

Lidé měli ještě v živé paměti přepadení Pearl Harboru, a tak ostřelování Ellwoodu z ponorek vyvolalo paniku. Není divu, že v dané atmosféře tato událost plnila přední strany novin a záhy se vyrojily teorie o spiknutí.

Zpustošení Pearl Harboru při náletu ještě umocnily japonské námořní akce. Země vycházejícího slunce vyslala sedm ponorek hlídkovat u západního pobřeží Ameriky. Ty se dvakrát utkaly s americkými námořními a leteckými jednotkami a potopily několik obchodních lodí. Na konci prosince se vrátily do Japonska kvůli údržbě a doplnění zásob.

Japonská ponorka *I-17* pak připlula zpět do amerických vod. Její velitel Kózó Nišino před válkou velel obchodní lodi, a když před návratem do Japonska doplňoval do lodi pohonné hmoty, cestou do rafinerie zakopl a upadl na opunci. Místní zaměstnanci se mu posmívali, protože mu doktor musel vytahovat ostny kaktusu z hýždí. Vznikla domněnka, že jakmile ponorka měla rafinerii na dostřel, Nišino podlehl pokušení se jí „pomstít“.

Nišino rozkázal obsluze děla, aby zamířila na nádrž s leteckým palivem, a počáteční střely dopadaly těsně k zásobníkům. Hrstka zaměstnanců ve službě si zprvu myslela, že hluk způsobil výbuch uvnitř areálu. Až si jeden z nich všiml ponorky. Druhým terčem se stala další nádrž, a to už se pracovníci rozhodli zavolat policii, ale než tak učinili, Japonci stačili vypálit ještě několikrát.

Granáty zasáhly také nedaleký ranč, jiný přeletěl nad Wheeler's Inn. Lidé zburcovali šerifa okresu Santa Barbara. Další granát poškodil ellwoodské přístavní molo. Střelba zničila jeřáb a čerpací stanici a poškodila hráz. Celá akce trvala dvacet minut, potom Nišino nařídil posádce palbu zastavit. Ta vystřelila dohromady třináct granátů.

Hned jak se zpráva o útoku rozšířila, proti narušiteli vzlétla letadla. K pokusu zničit ponorku se připojily tři bombardéry, jenže žádný letoun cíl nezasáhl. Velitelé letectva vyslali pouze malou skupinu letadel z obavy, že japonská akce má posloužit k odvrácení pozornosti od hlavního cíle. Američané japonského původu oddaní Spojeným státům okamžitě varovali, že hned příští den by mohl následovat letecký úder proti Los Angeles.

„VZDUŠNÁ BITVA“

Útok na Ellwood vyvolal paniku zcela neúměrnou výsledku. Lidé měli ještě plnou hlavu náletu a už následující den jim starosti dělala „vzdušná bitva“ s neznámým a dosud neidentifikovaným „vetřelcem“.

Po náletu na Ellwood námořní zpravodajská služba varovala, že zhruba v nejbližších deseti hodinách hrozí útok. Ten večer mnoho pozorovatelů v oblasti zbrojních závodů ohlásilo záblesky. Nakonec byly poplachy zrušeny, ale 25. února ráno vypukly nepřátelské akce doopravdy.

Začalo to tím, že obsluha radiolokátoru zachytila cíl necelých dvě stě kilometrů západně od Los Angeles. Americká letadla nevzlétla, zato byly do stavu pohotovosti uvedeny protiletadlové baterie. Přehledový radiolokátor brzy zjistil cíl nacházející se pouhých pár kilometrů od pobřeží a ve 2.21 hodin bylo nařízeno zatemnění. Krátce nato se množily zprávy o zpozorování „nepřátelských letadel“.

Jenže pak stopy po cílech z obrazovek radiolokátorů zmizely. Svědkové však tvrdili, že spatřili letadla v blízkosti Long Beach, a jeden plukovník pobřežního dělostřelectva ohlásil pozorování asi dvaceti pěti letounů ve výšce tří set metrů nad městem Los Angeles. Přibližně o dvacet minut později se nad Santa Monicou objevil červeně zářící balon. Čtyři protiletadlové baterie na něj okamžitě spustily palbu.

Po tomto útoku na balon „vzbuchl vzduch nad Los Angeles jako sopka“.

Ve 3.16 se ve městě rozezněly sirény leteckého poplachu. Protiletadlová děla a kulomety střílely na cíle od Santa Monicy po Culver City. Během poplachu vypálily přes tisíc čtyři sta střel. Palbu protiletadlových baterií sledovaly tisíce lidí a prapodivné události oné únorové noci si pamatovalo mnoho očitých svědků. Možná z pochopitelných důvodů se uváděné podrobnosti málokdy shodují, často se rozcházejí a působí zmateně.

Někteří pamětníci popisují létající předmět jako vzducholod, jiní tvrdí, že šlo spíš o balon, další mluví o letadle. V bizarnějších líčeních se objekt přirovnává k obřímu motýlu nebo konvici na kávu.

Dá se pochopit, že v tom zmatku a panice každý svědek líčil to, co viděl, trochu jinak. Překvapivější je snad to, že se liší výpovědi nejen několika protiletadlových dělostřelců, ale také řady pilotů.

Někteří pozorovatelé údajně viděli jediný letoun, kdežto jiní celou letku japonských letadel nebo víc vzducholodí, které prý honily americké stíhačky. Nikdo nenaznačil, že by šlo o mimozemské vetřelce. Tím lidé historky přibarvovali až o několik let později.

NOVINÁŘSKÉ TEORIE

Po bizarní „bitvě“ noviny otiskly řadu šílených úvah. Některé psaly, že japonská letadla přeletěla přímo nad Los Angeles a vojenským pohlavárům bylo trapné přiznat, že je narušitelé zaskočili.

Oblíbenou konspirační teorií bylo, že zbrojovky provedly pomocí civilních letadel falešný nálet s cílem vystrašit vládu a přimět ji, aby jim povolila přesunout továrny dál do vnitrozemí.

Jednotlivá ministerstva se nedokázala shodnout v detailech toho, co se událo, ani ve vysvětlení. Ministr námořnictva Frank Knox na tiskové konferenci 25. února oznámil, že se jednalo o planý poplach. Připustil, že západní pobřeží Ameriky je zranitelné nepřátelskými údery, a navrhl, aby se životně důležité továrny nebo jiná výrobní zařízení přestěhovaly z pobřeží do vnitrozemí.

Vojáci pořádně nevěděli, co se té noci přihodilo. Krátce po skončení náletu předalo velení západního okruhu do Washingtonu zprávu s domněnkou, že s velkou pravděpodobností k žádnému útoku vlastně nedošlo a že předešlá hlášení značně přeháněla. Čtvrtá letecká armáda, spadající pod velitelství záložních vzdušných sil (AFRC), rovněž uvedla, že tu noc nepřeletělo nad Los Angeles žádné letadlo.

Příští den, po výslechu mnoha očitých svědků, armáda dospěla k závěru, že nad Los Angeles létalo jedno až pět neidentifikovaných letadel. Tuto verzi pak převzalo ministerstvo války jako oficiální vysvětlení případu. Ministr války Henry Stimson vystoupil se dvěma možnými teoriemi, o jaké tajemné létající stroje asi šlo. Podle jedné z nich Japonci vypustili ze svých ponorek lehké letouny a podle druhé se jednalo o jejich dopravní letouny startující z utajovaných míst v Kalifornii nebo Mexiku. Ministr se domníval, že se průzkumné letouny snažily zjistit polohu protiletadlových prostředků v dané oblasti a zároveň podkopat morálku civilního obyvatelstva.

Sdělovací prostředky různá oficiální vysvětlení nepřesvědčila a všelijaká „řešení“ je mátlá, a tak jejich autory obviňovaly ze zastíracích manévrů. Dne 26. února list *Los Angeles Times* v úvodníku na titulní straně prohlásil, že oficiální vysvětlení nedávají smysl. Jak napsal, veřejnost události silně znepokojily a nevěděla, co si o tom myslet, a proto upozornil, že je nutné je řádně vyšetřit, neboť občané mají právo znát pravdu.

Dalšího dne, 27. února, *Washington Post* obvinil úřady z toho, že tvrdošijně zachovávají mlčenlivost a v souvislosti s nejasnými událostmi propadají panice. Kromě toho odmítl domněnku armády, že šlo o civilní dopravní letadla, a označil ji, že vysvětluje všechno možné, jenom ne to, odkud se letadla vzala, kam měla namířeno a proč americké letouny nevzlétly a nepronásledovaly je.

Dne 28. února *New York Times* označil celou aféru za zarážející. Napsal:

Jestli baterie střílely na neexistující cíle, jak naznačil ministr Knox, je to známka drahé neschopnosti a paniky. Pokud baterie pálily na skutečná letadla, přičemž některá z nich letěla ani ne dvě stě padesát metrů nad zemí, jak prohlásil ministr Stimson, jak to, že byly naprosto neúčinné?

Proč americká letadla nevzlétla, aby na ně zaútočila nebo je alespoň identifikovala? Co by se stalo, kdyby šlo o opravdový nálet?

Fakt je, že americkou protiletadlovou obranu zastihl nálet zcela nepřipravenou. Kdyby byli Japonci tu noc vážně zaútočili, byli by napáchali rozsáhlé škody.

Po skončení války japonské orgány na konkrétní dotaz ohledně losangeleské aféry odpověděly, že se v tom čase v dané oblasti nevyskytovaly žádné japonské letouny. Pár jich bylo v pozdější době vypuštěno z ponorek působících poblíž Seattlu, avšak o příslušné noci se nikde v blízkosti uvedené oblasti nenacházelo ani jedno japonské letadlo.

Jelikož nic nenasvědčuje tomu, že se akce zúčastnily japonské stíhačky či bombardéry, a vznikla jen malá škoda, je prakticky jisté, že se v případě „bitvy o Los Angeles“ nejednalo o nepřátelskou invazi.

CO SE VLASTNĚ STALO?

Podle oficiálního poválečného vysvětlení si lidé spletli s nepřátelskými letadly meteorologické balony vypuštěné nad Los Angeles. Cíle, na které protiletadlové jednotky střílely, byly v porovnání s japonskými letouny nesporně příliš pomalé. Jakmile palba začala, kouř v ovzduší ještě víc ztěžoval identifikaci a neudivuje, že ve všeobecné panice střelba pokračovala, ačkoli neexistoval důkaz, že by se ve vzduchu nacházely nepřátelské prostředky.

Jak přiznal velitel brigády operující v oblasti, původně se domníval, že na obloze vidí patnáct letadel, ale brzy si uvědomil, že ho klame kouř z dělostřelecké palby. A několik svědků této intenzivní střelby popřelo, že by rozeznalo tvar letadla. Zvláštní také je, že se domnělé letouny nepokusily oblast bombardovat, přestože se v ní vyskytovaly cenné vojenské objekty. Stimsonův dohad, že se letadla zabývala průzkumem, sice může znít věrohodně, jenže není podložen žádným důkazem. Jeho teorie je velmi nepravděpodobná proto, že většina svědků nepozorovala nepopiratelné známky, že by šlo o letadla.

V další verzi vysvětlení svědkové viděli tajnou japonskou zbraň zvanou bombardovací balon fu-go. Toto zařízení sice bezpochyby existovalo, ale Japonsko ho proti Spojeným státům nasadilo až v roce 1944. Podle japonských záznamů se začalo konstruovat teprve koncem roku 1942, takže nemohlo být použito při „útku“ na Los Angeles.

Koncepce užívání balonů jakožto dalekonosných zbraní je starší než japonské pokusy. Britská studie jejich účinnosti byla objednána již v roce 1937. Ve známost vešla jako operace *Outward*, schválení se dočkala roku 1941 a první útočné balony byly vypuštěny v březnu 1942. Uplatňovaly se do vylovení v Normandii a od jejich nasazování se upustilo v září 1944. Nic nenasvědčuje tomu, že Japonci

používali balony ve válce už před projektem fu-go z konce roku 1942, ale nedá se to vyloučit.

Myšlenka, že situace vyplynula čistě z rozruchu po náletu na Ellwood, se moc neslučuje s faktem, že předmět na obloze zachytili operátoři radiolokátoru. Patrně se přiblížil od Tichého oceánu a pohyboval se pomalu směrem nad pevninu. Záhy následovala hlášení o spatření japonských letadel nad Kalifornií. V důsledku panického stavu přišla dělostřelecká palba. Spojené státy nebyly na nepřátelský útok připravené a protiletadlové jednotky střílely na domnělé vetřelce zuřivě, leč bezúspěšně. Sice se vyskytly „zprávy“, že se japonské letouny vlivem střelby zřítily, následné vyšetřování to však vyvrátilo.

Těžko si představit, že i tak hrubě chybná identifikace mohla vést k protiletadlové palbě trvající hodinu a půl. Úlohu v této příhodě sehrála také nervozita z války a kouř provázející protiletadlovou palbu a situaci ještě zhoršily protichůdné výpovědi vojáků a rozdílné teorie z úst mluvčích vlády. Vzhledem k naprostému zmatku, možná i v kombinaci s úmyslným šířením dezinformací, se lze sotva divit, že se do věci vložili také autoři konspiračních teorií.

OBLÍBENÉ MÝTY

Jedním z nejoblíbenějších mýtů o událostech toho dne je, že předmět na obloze připomínal obřího motýla. Původně prý pramenil z článku v *Reno Evening Gazette* z 26. února 1942 pod titulkem *Los Angeles v rozpacích z leteckého poplachu*. Jestliže si novinovou zprávu pečlivě pročteme, nenajdeme v ní žádnou zmínku o „obřím motýlu“. Toto tvrzení se totiž objevilo až v šedesátých letech, po pozorování „motýlího“ neboli „muřího muže“ (v té době se vynořily rozličné zprávy o obrovité létající bytosti, která se zjevila v Západní

Virginii), ale hned se tato záhada začala spojovat a srovnávat s událostmi z roku 1942. Poněvadž se list *Reno Evening Gazette* o obřím motýlovi ani slůvkem nezmínil, tuto teorii lze s jistotou vyloučit. Ani tehdejší sdělovací prostředky, ani svědkové událostí takový úkaz nepopsali.

Dalším mýtem o „bitvě“ je to, že se americké letectvo nepokusilo vyslat do vzduchu letadla, aby prostor prozkoumalo a proti nepřátelskému narušiteli zakročilo. Od počátečního leteckého poplachu do začátku protiletadlové palby uplynula téměř hodina. Letadla vlastně již stála na vzletových drahách, připravená jít do akce, ale v oblasti nebylo mnoho stíhaček a padlo rozhodnutí neposílat je hned do případného vzdušného boje a raději vyčkat, jak se situace vyvine.

RANÝ AMERICKÝ RADAR

Další zajímavou stránkou událostí je radar. Spojené státy v době náletu oficiálně nevlastnily radiolokační systém, avšak podle jistého vládního dokumentu z roku 1983 určitý druh radaru existoval již v roce 1942. Rozhodně nebyl tak vyspělý jako pozdější radiolokační systémy, ale ukazuje to, že obě strany disponovaly za války mnoha tajnými zbraněmi daleko dříve, než se předtím myslelo.

V té době používaný radiolokační systém nesl označení SCR-268. Údajně měl dosah pouze třiceti pěti kilometrů, a přitom radar zachytil záhadný objekt na vzdálenost sto devadesáti tří kilometrů od Los Angeles.

Tato nesrovnalost se logicky vysvětluje tím, že americký radar byl vyspělejší a výkonnější, než byli vojenští a vládní představitelé ochotni veřejnosti přiznat.

Kdyby měl SCR-268 opravdu dosah jen pětatřiceti kilometrů, jeho obsluha by nemohla zachytit předmět na mnohem větší vzdálenost, než oficiální místa přiznávala.

NEJPRAVDĚPODOBNĚJŠÍ VYSVĚTLENÍ

Jak máme tuto podivnou záležitost chápat? Svou roli samozřejmě sehrála „válečná nervozita“ a útok na Ellwood. Dokonce i ozbrojené síly se zdály zmatené a události dne vysvětlovaly rozporuplně.

Nejvýznamnějším faktem ze všech výpovědí svědků je, že protiletadlová baterie, která byla k úkazu nejbližší, se rozhodla nezahájit palbu. Usoudila, že ať má před očima cokoli, nejde o nepřátelská letadla, a proto se nepokusila neznámé předměty sestřelit. Jiné prapory měly na „letící objekty“ horší výhled, zpanikařily a začaly pálit. Nejpravděpodobnějším vysvětlením podivných událostí, jež vešly ve známost jako „bitva o Los Angeles“, je přítomnost balonů v oblasti spolu s napjatou atmosférou mezi civilním obyvatelstvem.

2. kapitola

Atentát v pivnici

smého listopadu 1939 Hitler unikl smrti jen o minuty, když vybuchla bomba v mnichovské pivnici, kde právě dokončil projev. Osm lidí to štěstí nemělo.

Od té doby se o událostech toho večera vedou spory. Není pochyb, že byla nastražena aktivovaná časovaná bomba a nastavena tak, aby vybuchla během Hitlerova proslovu. Dodnes se však nevyjasnilo, kdo za nezdařeným atentátem stál.

Osmý listopad býval jedním z nejdůležitějších dnů v nacistickém kalendáři. Hitler každoročně jezdil do Mnichova a promlouval tam k dávným stranickým kumpánům, kteří s ním byli toho dne v roce 1923. Sraz býval vzpomínkou na Hitlerův nezdařený pokus o puč – násilné převzetí vlády – a ty, kdo při něm zemřeli.

Výroční shromáždění navštěvovaly tisíce lidí a Hitler pokaždé řečnil přibližně hodinu. Tuto příležitost si nikdy nenechal ujít a po projevu, před odchodem, měl ve zvyku zhruba půl hodiny hovořit s bývalými společníky o starých časech.

Ten rok tomu bylo jinak. V září 1939 vypukla druhá světová válka, ale prozatím probíhaly jen krátké boje s Polskem. Británie a Francie neudeřily, a proto se tomuto období klidu mezi zneprátenými stranami říkalo „podivná válka“ nebo též „válka vsedě“ (z němčiny) a „směšná válka“ (ve francouzštině).

Nezdálo se, že bezprostředně hrozí konflikt. Německo nečelilo bombardování britským Královským letectvem

ani jeho jednotky nemusely bojovat s britskými a francouzskými. Takže se nevyskytovaly naléhavé vojenské důvody, které by Hitlerovi bránily pokračovat v dlouholetém zvyku vzpomínat na dřívější události se starými kamarády.

Jakmile Hitler dokončil obvyklý proslov, neočekávaně odešel dřív než jindy. Proto již nebyl v pivnici přítomen, když velká bomba explodovala. Zahynulo osm lidí, ale Hitler k nim nepatřil.

Normálně po akci odlétal do Berlína, avšak tentokrát jel vlakem. Tahle změna mu zachránila život, což od té doby vyvolalo nejednu konspirační teorii o tom, co se ten večer událo.

Existuje o tom celá řada nesporných faktů, a tudíž bude asi nejlepší začít jimi. Bombu umístil v pivnici komunistický řemeslník Georg Elser. Marxistou byl mnoho let, a i když nacisté po nástupu k moci komunistickou stranu zakázali, svých názorů se ani potom nezřekl. Naopak se ještě utvrdil v přesvědčení, že se nacisté chovají k německým dělníkům nespravedlivě.

Nikdo nepopírá, že bombu vyrobil a nastražil právě on. Spor se vedl o tom, zda jednal na vlastní pěst. Pokud měl komplice, o koho šlo a jaké měli motivy?

Ve dvacátých a třicátých letech byla politická příslušnost v Německu vrtkavá. Obzvlášť nacisté a komunisté přebíhali z jedné strany do druhé, někdy sem a tam i víc-krát. Obě strany nacházely podporu v řadách dělnické třídy a nezaměstnaných, a dokonce i potom, co se Hitler dostal k moci, přešlo hodně komunistů k nacistům. Až na několik jednotlivců ne proto, aby se „infiltovali“, ale převážně z ryzího přesvědčení, že národní socialismus, podobně jako komunismus, představuje pro dělnickou třídu cestu, kudy se vymanit z chudoby. Členskou základnu SA tvořili z velké části nezaměstnaní, a když se Hitler stal kancléřem, upevňoval si moc politikou cukru a biče. Dělnickou třídu nutil k poslušnosti zastrašováním prostřednictvím gestapa

a koncentračních táborů a zároveň si uvědomoval, že se potřebuje ucházet o její přízeň, aby jeho vládu podporovala nebo alespoň tolerovala.

Cíle dosahoval tím, že věnoval hodně peněz a zdrojů na to, aby němečtí dělníci byli dobře živení, zdraví a přiměřeně spokojení. Strategie mu celkem vzato vycházela,

Řemeslník Georg Elser, jenž v roce 1939 spáchal atentát na Hitlera nastražením bomby v Měšťanské pivnici v Mnichově, vždycky volil komunisty.

zejména do roku 1941. Samozřejmě existovaly výjimky – Židy a cikány pronásledoval –, ale většinu lidí nechával na pokoji. Někteří komunističtí funkcionáři dosáhli kompromisu s režimem a aktivní odpor vůči nacistům byl i v počátečních letech jeho vlády vzácný.

Po roce 1933 se komunistická strana coby organizovaná síla prakticky vytratila; zbyly pouze malé buňky. Až do posledního roku války byly téměř zcela bezmocné a svou činnost omezovaly skoro výhradně na žvanění.

NASTRAŽENÍ BOMBY

Tesař Georg Elser, bývalý komunista, uvažoval jinak. Do roku 1933 to nebyl nijak zvlášť aktivní straník, ale vždycky volil komunisty a i po nástupu nacistů k moci udržoval styk s několika podobně smýšlejícími jednotlivci.

V roce 1938 dospěl k rozhodnutí, že změnu může přivodit jedině teroristický čin. Usmyslel si, že je potřeba Hitlera zavraždit a že tento plán musí uskutečnit on sám.

Přípravu zahájil tím, že ve zbrojovce, kde pracoval, ukradl výbušniny. Celkem si pořídil dvě stě padesát balíčků střelného prachu. V té době ještě pořádně nevěděl, jak plán zavraždit Hitlera provede, ale když si v novinách přečetl zprávu o nadcházející připomínce jeho neúspěšného puče, naplánovaného na 8. a 9. listopadu, vzal to jako příležitost.

Věděl, že Hitler tuto akci nikdy nezmešká, a tak se vydal do Mnichova. Prohlédl si pivnici a pečlivě si poznamenal všechny možné způsoby, jak bombu nastražit. Usoudil, že ideální místo, kam výbušninu ukrýt, je sloup hned za pódiem, na kterém Hitler řečnil. Bylo mu jasné, že bombu musí odpálit spíš časový spínač než rozbuška.

V dubnu 1939 se do pivnice vrátil a prováděl detailní měření. Od srpna pracoval noc co noc na sloupu. Odstranil z něj část dřevěného obložení a pak na kolenou vydlabával

dutinu a pokaždé se zbavoval sutě. Každou noc se schovával v pivnici, dokud ji personál nezamkne, a potom se pouštěl do zdlouhavého a lopotného úkolu.

Šestého listopadu 1939 brzy ráno přípravu dokončil. Bombu měl sestrojenou a spínač nastavil na 8. listopadu 21.20 hodin. V noci o den dřív všechno ještě naposledy zkontroloval a odjel vlakem do Kostnice na švýcarských hranicích.

Pak jako by se proti němu všechno spiklo. Půl hodiny před výbuchem ho zastavili dva celní úředníci. Vyšlo najevo, že má propadlou propustku opravňující k překročení státních hranic, a tak ho prohlédali. V kapsách mu našli pohlednici z pivnice, adresy zbrojovek, několik šroubků a pružinek a také odznak komunistické strany. Sice ještě netušili, kdo je a co spáchal, přesto ho odvedli na policejní stanici k dalšímu výslechu. Až o půlnoci, kdy rozhlas oznámil zprávu o nezdařeném atentátu a pohraničnickům nařídil, aby byli v plné pohotovosti, jim došlo, že by Elser mohl být tím podezřelým. Přesto se i potom přikláněli spíš k tomu, že je buď dezertér, nebo špion.

Hitler zahájil proslov ve 20.10 a mluvil téměř hodinu, přesně do 21.07. Normálně v podniku zůstával a se stranicími druhy vzpomínal na staré časy, avšak tentokrát okamžitě po projevu odešel. Bomba vybuchla ve 21.20, osm lidí zabila a přes šedesát zranila.

ZAPOJILI SE DO TOHO BRITOVÉ?

Události oné noci rozpoutaly řadu konspiračních teorií rozličné hodnověrnosti. Vůdci nacistického Německa byli po celou dobu vlády paranoidní, ale výbuch v pivnici je vedl k vyjádření prvního – a nejběžněji zavrhovaného – konspirativního názoru na Elserův atentát.

Hitler a Himmler odmítali uvěřit, že byl pokus dílem jediného člověka. Byli přesvědčeni, že šlo o rozsáhlejší